

Jón Kalman Stefánsson  
DANGUS IR PRAGARAS

ROMANAS

baltos lankos



Jón Kalman Stefánsson

# Dangus ir pragaras

*romanas*

Iš islandų kalbos vertė Rasa Baranauskienė

baltos lankos

# I

Tai nutiko tais metais, kai mes dar tikrai buvome gyvi. Kovo mėnuo ir pasaulis sniego baltumo, nors nevisiškai, čia niekada nebūna visai balta, kad ir kiek priverstų sniego, net jei dangus ir jūra sušąla į vienį, o žvarba įsismelkia ligi pat širdies, ten, kur gyvena svajos, balta spalva niekadosis netriumfuoja. Kalnagūbriai iškart ją suplėšo ir paišini boluoja baltame pasaulyje. Juodi stirkso jie virš berniuko ir Baurduro, tolstančių nuo Vietovės, mūsų pradžios ir pabaigos, pasaulio centro. O pasaulio centras yra komiškas ir išdidus. Jie eina greit, jaunos kojos, deganti ugnis, tačiau jie taip pat lenktyniauja su tamsa, kas gal ir savaime suprantama, nes žmogaus gyvenimas yra nuolatinės lenktynės su pasaulio tamsa, išdavystėmis, žiaurumu, bailumu; lenktynės, kurios dažnai, rodos, beviltiškos, tačiau mes vis tiek bėgame ir tolei gyva viltis. Nors Baurduras ir berniukas tik nori judėti greičiau už tamsą ar sutemas, spėti anksčiau pasiekti trobeles, žvejų trobeles, kartais eina vienas šalia kito ir taip visų geriausia, nes greta einantys pėdsakai liudija apie bičiulystę, o tuomet gyvenimas neatrodo toks vienišas. Tačiau dažniausiai kelias yra tik siauratakis, vinguriuojantis sniege it suledėjusi

gyvatė, tuomet berniukas priverstas žiūrėti į Baurduro batų kulnus, į odinį maišą, kurį šis neša ant nugaros, į juodą plaukų kupetą ir galvą, saugiai smygsančią ant tvirtų pečių. Kartais jie eina akmenuotais paplūdimiais, skinasi kelią vos įžiūrimu taku per uolas, tačiau visų blogiausia Bekelė: prie uolos pritvirtinta virvė, status kalno šlaitas viršuje, status skardis apačioje ir žiojintis žalzganas vandenynas, trisdešimties metrų kryptis – kalno šlaitas iškyla daugiau nei šešis šimtus metrų, o jo viršūnė skendi debesyse. Vandenynas vienoje pusėje; status, dangų siekiantis kalnas – kitoje; štai ir galas mūsų istorijai. Valdžia ir pirkliai gal ir valdo vargas mūsų dienas, bet kalnams ir vandenynui pavaldi gyvybė, tai jie yra likimas, arba bent jau mes kartais taip galvojame. Savaiame suprantama, ir tu taip jaustumeis, jeigu ištisus dešimtmečius nubustum ir užmigtum tų pačių kalnų papėdėje, o tavo krūtinė kilnotųsi vandenyno alsavimo į valteles ritmu. Turbūt nėra nieko gražesnio už vandenyną giedromis dienomis arba vaikiomis naktimis, kai jis sapnuoja ir mėnesiena yra jo sapnai. Tačiau vandenynas nė per krislą nėra gražus, ir nekenčiame jo labiau už viską, kai bangos pakyla dešimtis metrų virš valčių, kai jis audroja ir skandina mus it vargšus šunyčius, kad ir kaip mostaguotume rankomis, šauktumės Dievo ir Jėzaus, jis skandina mus it vargšus šunyčius. Tada visi lygūs. Šūdžiai ir geraširdžiai, milžinai ir tinginiai, laimingieji ir sielvartingieji. Tik keli riktelėjimai, keletas desperatiškų rankų mostų, o paskui tarsi mūsų čia nė būt nebuvo – negyvas kūnas nugrimzta, kraujas sustingsta, prisiminimai pavirsta į nieką,

priplaukia žuvys ir baksi į vakar bučiuotas lūpas, kalbėjusias svarbiausius žodžius, baksi į nugarą, ant kurios jodinėjo mažylis, o akys nieko nebemato, jos guli jūros dugne. Vandenynas pamėlynijęs nuo šalčio ir amžinai neramus, milžiniška būtybė, kuri alsuoja; dažniausiai ji mus pakenčia, bet kartais ne, ir tada mes skęstame – žmogaus istorija nėra nė lašo paini.

Šiąnakt tikrai plauksime į jūrą, sako Baurduras.

Jie ką tik sunkiai įveikė Bekelę, virvė nenutrūko, o kalnas neuždaužė jų akmenimis. Jiedu žvelgia į vandenyną ir į dangų, iš kur leidžiasi tamsa, mėlynumas nebe toks sodrus, ore tvyro vakaro pažadas, pakrantė priešais išbluko, tarsi būtų atsitolinusi, nugrimzdusi begalybėje, šis krantas veik visiškai baltas nuo pat vandens iki kriaušio ir dėl to jo pavadinimas kildinamas iš sniego.

Būtų pats metas, atsako berniukas Baurdurui, šiek tiek uždusęs nuo ėjimo. Prieš dvi valandas leistas į kelią. Jie išgėrė kavos su pyragaičiais Vokiečių kepyklėlėje, užsuko į tris vietas, o paskui išklampojo iš Vietovės; dvi valandos snyguriuojant. Jų kojos šlapios, aišku, kad šlapios, tais laikais jos visada būdavo šlapios; mirtis jas išdžiovins, sakydavo seni žmonės, jei kas skųsdavosi, tie seniai kartais nieko nenutuokia. Berniukas pasitaiso veršenių, apsunkusią nuo to, be ko neišsiversi; Baurduras nieko nepasitaiso, tiesiog stovi ir žiūri, pašvilpiniuoja neaiškią melodiją, atrodo visiškai žvalus.

Kad tave kur velnias, sako berniukas, aš lekuoju kaip per senęs šuo, o tu atrodai it šiandien nė žingsnio nebūtum žengęs.